

Verksamhetsberättelse 2022

Styrelsearbete

Styrelsen 2022 har sedan årsmötet bestått av Maria Wolodarski ordförande, Ingrid Mobacke vice ordförande, Anne von Heideman sekreterare, Julia Cromvik bitr sekreterare, Carl-Gustaf Elinder kassör och medlemsansvarig samt Peter Nygren, Ida Persson, Johan Bergengren, Agnes Lundborg Agner och Sven Blomqvist ledamöter. Adjungerade till styrelsen har varit Margareta Falk Hogstedt, Per Broman, Gösta Alfvén, Bertil Hagström, Staffan Mårild, Sven Langworth, Ulrika Nyhammar/Stina Åkefeldt, Sigrid Hammarqvist, Linda Morén, Hanna Jerndal, Sissela Sylvan, Sandra Isaksson, Elisabeth Wijnbladh, Josefin Granberg, Victoria Carxon och Ylva Olerud

Revisorer har varit Göran Reitberger och Jens-Christian Martineus med Nils Feltelius som suppleant. *Valberedningen* har bestått av Gustav Ullenhag (sammankallande) och Maria Petri.

Styrelsemöte har skett första onsdagen i varje månad, utom juli, via Zoom. Det sista mötet på vårterminen hölls 1/6 på Läkarsällskapet och var samtidigt ett försenat 30-årsfirande då LfM bildades 1991. Föreningens grundare Karl-Henrik Robert talade om *Det naturliga steget* som var upphovet till LfM och andra yrkesföreningar. Björn Fagerberg talade om LfMs aktiviteter på senare år.

Årsmötet höll digitalt via Zoom 30/3 med 24 deltagare. När mötet planerades gällde fortfarande covidrestriktionerna. Före mötet föreläste Gunnar Westberg, nestor inom Svenska läkare mot kärnvapen, om *Hur vi som läkare kan rädda världen*.

De efterföljande årsmötesförhandlingarna leddes av vice ordf Sven Blomqvist. Maria Wolodarski kvarstår som ordförande och Ingrid Mobacke blev vice. Ida Persson Cofina, Julia Cromvik, Johan Bergengren (student) och Agnes Lundborg Agner invaldes i styrelsen och Björn Fagerberg, Ylva Olerud, Linda Morén och Cajsa Laurell avgick. Övriga ledamöter kvarstod.

Medlemmar

I medlemsregistret fanns vid årsskiftet 278 betalande medlemmar varav 14 studenter. 65 var nytillkomna under 2022. 3 hedersmedlemmar och 4 associerade.

Medlemsavgiften har varit 200 kr för läkare och associerade och 100 kr för studenter.

Kommunikation

4 nyhetsbrev skickats ut elektroniskt med hjälp av programmet Getanewsletter. Det öppnas av cirka 60% av medlemmarna. Det fåtal som saknar e-postadress får nyhetsbrevet per post. Föreningens hemsida www.lakareformiljon.se hålls uppdaterad av sekreteraren Anne v Heideman. LfM finns också på Facebook och Twitter som uppdateras av Anne. Dessutom är #doctorsforfutures facebookssida knuten till LfM. Sigrid Hammarqvist är administratör.

Samarbete med Sveriges Läkarförbund/Sjukhusläkarna

Arbetsgruppen för Klimat och hälsa finns inom Sjukhusläkarna och leds av Sofia Hammarstrand. Från LfM ingår Björn Fagerberg och Maria Wolodarski. Arbetet med att revidera Läkarförbundets policy för Klimat och hälsa pågår.

Tidningen Sjukhusläkaren nr 6/2022 var ett temanummer: *Tid för klimatet* med bl a 31 sidor om sjukvårdens roll i klimatkrisen och en intervju med LfMs ordförande Maria Wolodarski: ”*Alla kan göra något och man måste börja någonstans.*”

Samarbete med Svenska Läkaresällskapet (SLS)

Sedan 2019 har SLS en arbetsgrupp för klimat, hälsa och hållbar sjukvård. Gruppen leds av vår ordförande Maria. Från LfM ingår även Björn Fagerberg, Ida Persson Cofina, Sigrid Hammarqvist och Hanna Jerndal.

En stor del av gruppens arbete under året har bestått i planering och organisation av ett Berzeliussymposium. Symposiet (BZ 105) gick av stapeln 21 - 22/9 under mottot: ”*Planetary Health. It is all connected-what saves the planet saves our health.*” Det blev en succé med många internationella föreläsare och 130 deltagare, varav hälften digitalt. I och med BZ 105 var arbetsgruppens uppdrag avslutat men har sedan förlängts t o m 2024.

I samband med BZ 105 publicerade SLS en hållbarhetsguide för läkare: ”*Klimat och hållbarhet i det kliniska arbetet – tips och inspiration för dig som är läkare.*” Guiden har tagits fram av Ida Persson Cofina.

SLS hållbarhetspris för 2022 tilldelades Ulrika Nyhammar för hennes arbete med *Grön vårdcentral i Region Värmland*. Ulrika är en av kontaktpersonerna för LfMs lokalavdelning i Värmland.

Samarbete Ingenjörer för Miljön (IfM)

LfM får inbjudan till de möten/föreläsningar som IfM ordnar i Göteborg och Stockholm. Planering pågår för en gemensam studieresa till Åland i juni 2023. Resan skulle ha ägt rum 2020.

Klimatriksdagen 2022

Klimatriksdag 2022 gick av stapeln 2-3 april på Kulturhuset i Stockholm. Många klimat- och miljöorganisationer var där och så även Läkare för Miljön. Vi hade ett informationsbord utanför föreläsningssalen som ordnats av Anne von Heideman och Margareta Falk Hogstedt. Det var välbesökt av intresserade deltagare och kopior på såväl vår del av rapporten ”Människan i klimatkrisens tid” som ”Hållbar sjukvård” från Sahlgrenska akademien hade en strykande åtgång.

Projektet ”Människan i klimatkrisens tid” var även föremål för ett seminarium ”Hälsa i klimatkris och vid omställning” där LfMs ordförande Maria Wolodarski deltog.

LfM hade lämnat in två motioner till Klimatriksdagen: Behov av norm för utsläpp av CO2 och Nationell handlingsplan för hälsofrämjande klimatomställning.

Anne von Heideman

Ordförande Marias aktiviteter 2022

Föreläsningar, Universitet, utbildningar

- Vårtermin samt hösttermin 2022, Sahlgrenska läkarprogrammet om hållbar utveckling där min föreläsning behandlade Planetär Hälsa ur ett läkarperspektiv.
- Föreläst för KI lärare vid SÖS (Södersjukhuset, Stockholm) om klimat, hälsa och hållbar sjukvård under deras lärardag maj-22 för att de ska kunna integrera detta i undervisning vid vårdutbildningar.

Föreläsningar, kongresser, möten

- Föreläst vid Onkologidagarna mars-22 om klimat hälsa och hållbar sjukvård och om onkologins roll i ett hållbart sammanhang.
- Föreläst om kopplingen, klimat, hälsa och hållbar sjukvård vid SFAMs (Svensk förening för allmänmedicin) kongress mars-22.
- Introduktionsföreläsning, övergripande om klimat, hälsa och hållbar sjukvård vid SFOGs (Svensk förening för obstetrik och gynekologi) möte i september -22. Introduktionsföreläsningen efterföljdes av att kollegor i LfM, vilka är gynekologer berättade om sitt arbete med att förbättra arbete inom gynekologin mot en mer hållbar sådan.

Föreläsningar för kollegor, sjukvårdsinrättningar

- Föreläst för AT läkare på Karolinska Universitetssjukhuset apr -22 om klimat och hälsa och hållbar sjukvård.
- Föreläst för ledningen inom Tema Cancer, Nya Karolinska Universitetssjukhuset om klimat, hälsa och hållbar sjukvård och vad temat kan göra för att bidra till hållbar sjukvård.
- Föreläst för FOU ledningen Nya Karolinska Universitetssjukhuset om klimat, hälsa och hållbar sjukvård och vad FOU kan bidra med för att stimulera forskning och samarbeten med kliniken på dessa teman.
- Föreläsning om klimat hälsa och hållbar sjukvård och kopplingen dessa emellan och varför vi i vården är viktiga för chefer på Praktikertjänst vid deras möte nov-22.
- Hållit i introduktionsföreläsning om klimat, hälsa och hållbar sjukvård vid hållbarhetsdag på SUS för gastroenterologiverksamheten dec-22, följt av att Charlotte Höög från LfM berättade om sitt arbete med grön endoskopi på Karolinska Universitetssjukhuset.

Övrigt

Intervjuad vid ett flertal tillfällen för olika vårdtidningar kring klimat, hälsa och hållbar sjukvård och varför vi i sjukvården ska engagera oss i klimatarbetet.

Läkemedel och Miljö

Medlemmar i området Läkemedel och miljö har varit Bertil Hagström (BH) och Sven Langworth (SL) som båda är adjungerade till styrelsen för LfM samt Nils Feltelius vid Läkemedelsverket.

Bertil och Sven har under året haft fortlöpande kontakter med Kunskapscentrum för läkemedel i miljön på Läkemedelsverket.

Bertil har tillskrivit KSLA (Kungliga skogs- och Lantbruksakademien), Läkemedelsverket och Kemikalieinspektionen, vilka alla förkastar slamspridning och frågar efter nuvarande ståndpunkt. Svar från de två sistnämnda, de står fast vid att förkasta slam på åkermark. KSLA svarar med hänvisning till KSLA på remissen "Hållbar slamhantering" 2020 och hållningen där är försiktig, dvs behövs mer forskning innan man fullt ut tillåter en spridning av slam. Debattartikel i ATL (*Annonsblad till Tidskrift för Lantmän*) om LRFs bejakande av slamspridning trots att 60 % av medlemmarna är emot o bara 20% för.

<https://www.atl.nu/hur-kan-lrf-vara-for-slamspridning-nar-lantbrukarna-ar-emot>.

Med negativt resultat haft kontakter med Läkemelskommitteerna och LOK om att via STRAMAgrupperna föra ut även information om miljöskadande läkemedel (inte bara resistensfrågan) Debattinlägg i ETC om "guldsvatten" och odling utifrån frågeställarens egen medicinering. [https://www.etc.se/debatt/fraaga-din-laekare-om-laekemedel-kan-skada-](https://www.etc.se/debatt/fraaga-din-laekare-om-laekemedel-kan-skada-naturen?fbclid=IwAR0vIaAhjj9_wUQj65Gkq09gX0GIrbUJLboASsttYc_E8zNqnNQV2BrCT5Q)

[naturen?fbclid=IwAR0vIaAhjj9_wUQj65Gkq09gX0GIrbUJLboASsttYc_E8zNqnNQV2BrCT5Q](https://www.etc.se/debatt/fraaga-din-laekare-om-laekemedel-kan-skada-naturen?fbclid=IwAR0vIaAhjj9_wUQj65Gkq09gX0GIrbUJLboASsttYc_E8zNqnNQV2BrCT5Q)

Tillsammans med IfM arbetat fram en ansökan om att Konsumentverket granskar Svenskt Vattens missvisande produktinformation. Ansökan inlämnad (tack för styrelsens stöd)

<https://www.aktuellhallbarhet.se/miljo/kemikalier/svenskt-vatten-anmals-for-marknadsforing-av-revaq-slam/> Ps Anmälan ej behandlad och vilket ej är kommunicerad med LfM/IfM. JO-anmälan planeras (230131)

Haft en del kommunikation med Svensk Mjölks (branschorganisation inom LRF) om deras syn på slamspridning på jordbruksmark, de sprider inte själva, men är en del av LRF och får via vatten/luftspridning kemikalierna på egna marker.

Intervjuad i tidningen Västsverige (Uddevalla) om slam och Pfas

<https://www.tidningenvastsverige.se/artikel/engagerar-sig-for-giftfria-jordar/>

Haft kontakt med Läkemedelsindustriföreningen (Lif) om mitt förslag att receptbelägga även diklofenak gel (2 ton ut i vattenmiljö). Långt svar med hänvisning till EU-portfölj etc., dvs omöjligt i nuläget. Debattartikel LfM/IfM DN 220926

<https://www.dn.se/debatt/avloppsslam-med-miljogift-maste-bort-fran-akrarna/> Under hösten har jag haft kontakt med Naturskyddsföreningen, som bevakar både avloppsdirektivet och slamdirektivet som snart är aktuella.

Sven har varit i kontakt med RLM (Läkarförbundet) samt Läkemedelsenheten i Region Stockholm för att diskutera möjligheterna att integrera miljöinformation om läkemedel i de största journalsystemen (Take care etc). Detta i syfte att underlätta inhämtande av information för den förskrivande läkaren. Regionalt även finns på Kloka listan.

Bevakning av Stramagruppernas arbete med att motverka felaktig/onödig antibiotikaförskrivning. Man har nu uppdaterat sitt handlingsprogram, vilket beskrevs i Läkartidningen 28/10-22. Lisa Stern från Sveriges Apoteksförening var inbjuden till styrelsemötet i april och informerade om konceptet "Välvald". Sven är medlem i Apotekarsocieteten där man har flera högklassiga utbildningar om läkemedel och miljö. Webb-seminariet "Så minskar vi negativa miljöeffekter av läkemedel" den 14/11 bevakades. Sven har haft kontakter med Läkemedelsindustriföreningen, Lif, som nyligen tagit fram ett hållbarhetsmanifest för den forskande läkemedelsbranschen. Där listas nio åtaganden som ska bidra till långsiktig hållbarhet inom branschen.

På EU-nivå finns ett alldeles nytt förslag från EU-kommissionen om att införa ett "avloppsvattendirektiv" där företag som marknadsför läkemedel och kosmetika ska åläggas att betala för rening av avloppsvatten. Ett antal särskilt farliga substanser listas, t ex diklofenak, östrogener, antibiotika m fl.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, har kommit med ett förslag om hur försöksverksamheten med en miljöpremie i förmånssystemet ska se ut.

Försöksverksamheten planeras pågå under åren 2024 till 2027 och det ska vara upp till företagen själva att välja om de vill ansluta.

Sven Langworth

Årsberättelse för kostgruppen i Läkare för miljön för 2022

Under året har Agnes Lundborg Ander, Victoria Carxon, Annie Forslilja, Peter Nygren och Staffan Mårild ingått i gruppen.

Huvudsakligen har vi i gruppen kommunicerat oss emellan via e-post, men även till del använt Trello och appen "Signal" för intern kommunikation.

Vi har ett Instagram-konto, med nästan 50 följare nu, det motsvarar 10% av LfMs medlemmar.

Gruppens arbete har redovisats extra för styrelsen i maj och december.

Gruppen har haft regelbundna on-line-möten ungefär en gång per månad. Kost-klimat-hälsa är i fokus för gruppen. Inom detta område är den vetenskapliga och mediala aktiviteten synnerligen omfattande. För oss har vi koncentrerat oss på några aspekter som beskrivs nedan:

- Vi har följt arbetet med Nordiska Näringsrekommendationer, NNR2, som skall komma till användning för nya rekommendationer från livsmedelsverket. En rad kapitel har publicerats under 2022, mest sådana som rörande olika specifika näringsämnen, som vitaminer spårämnen etc (NNR2 har först i januari 2023 kommit med viktiga kapitel för oss, om kost och hållbarhet).
- En del av oss i gruppen har haft föreläsningar om kost-hälsa i sitt lokala nätverk
- Artiklar i Lancet, Lancet Planetary Health, Nature bevakas regelbundet. Likaså en del debattartiklar i svenska media; vi har samlat på oss en rätt stor mängd artiklar /länkar mm som rör vårt område.
- I en artikel i Lancet Planetary Health 2021 (Hamilton) visas att det finns stora hälsovinster (i mortalitet) att göra i olika länder beroende på olika framtida kost-mönster. NDC är, enligt Joel Bengtson på Naturvårdsverket, *national determined contributions till Parisavtalet*; och skulle kost enligt svenskt NDC användas i framtiden skulle vi se påtagliga hälsovinster i Sverige.
- I oktober har vi startat samarbete med DRF, dietisternas riksförbund. Vi har tillsammans sökt medel från Formas för kommunikation riktat till läkare om kost-hälsa-klimat. Vi vill försöka få läkare i Lfm och sedan läkare i största allmänhet att ta sig an kost-klimat-hälso-frågorna på allvar i det dagliga arbetet. Samarbetet ser vi som en win-win arrangemang för båda Lfm och DRF och vi vill det ska fortsätta även om denna vår ansökan enligt ovan inte går igenom.
- I november har vi lämnat en beskrivning av gruppens arbete till styrelsen
Staffan Mårild

Lokalföreningar

Verksamhetsberättelse 2022 LfM Skåne

Antal medlemmar: 5-knappa 10-talet aktiva som varvar. Vi har kvar passiva maillistan med ett 50-tal personer, relativt oanvänd.

Staden - Befolkningen:

- Under 2022 följde vi upp Malmö stads miljöpris med en föreläsning om hälsofördelarna med klimatomställning för Malmö Stads miljöförvaltning, som blev mycket uppskattad.
- Vi har fortfarande inte bestämt hur vi ska använda prispengarna på 20k för att komma Malmös befolkning till godo.

Regionen:

- Publikation av Hållbara val, så optimeras miljö- och klimathänsyn i det kliniska arbetet via Primärvården Skåne, vilken gett upphov till viktiga diskussioner kring hållbarhet med HSV-strategerna inom primärvården.
- Påbörjat samarbete med regionens läkemedelsråd som tar fram och publicerar rekommendationslistan kring läkemedelsförskrivning. Per Geijer deltog vid rådets internat och fortsatt samverkan planeras
- LfM Skåne kommer att vara utställare av posters kring läkemedel-miljö på Läkemedelsrådets kommande Rek-mässa
- Föreläsning Region Skånes miljödag. Per Geijer om chefens roll i miljöarbetet. Ida om Hållbar sjukvård

Utbildning:

- Presentation av SLS hållbarhetsguide vid Nordic Centre for Sustainable Healthcares konferens om Hållbar sjukvård
- Ida har blivit ansvarig för det hälsofrämjande perspektivet Hållbar utveckling på läkarprogrammet, Lunds Universitet och jobbar nu med strategier för implementering. Presenterat planetär hälsa och hållbar sjukvård på dag 3 för termin 1 studenterna.
Ida Persson Cofina

Årsberättelse från LfM Östergötland

Vi har under året fortsatt med regelbundna möten med hållbarhetsenheten och läkemedelskommittén. I september arrangerade vi en inspirerande lunchföreläsning tillsammans med hållbarhetsenheterna i Region Östergötland, Jönköping och Kalmar där vi fick höra om arbetet i de olika regionerna, från en av miljöprisvinnarna i Region Östergötland samt en föreläsning från Sofia Lindstrand från LfM. Eventet kunde ses på plats i Linköping men sändes även digitalt i alla medverkande regioner, där inbjudan gick ut brett. I november höll Elin Boström Holm och Sofia Lindstrand en lunchföreläsning i SLFs regi om hälsoeffekter av klimatförändringar och vad en som läkare kan göra för att motverka dess, den hölls live i Linköping och sändes över sydöstra sjukvårdsregionen. Vi håller nu på att planera ännu en lunchföreläsning som ska hållas i mars, denna gång med läkemedelskommittén. Vi har en inbjuden gäst från Tekniska verken i Linköping som ska berätta om rening av läkemedel. Utöver det ska vi prata om planetär hälsa och de planetära gränserna samt läkemedels påverkan på miljön, inklusive medicinska gaser. Den delen samt frågestund håller Sandra Isaksson och Elin Boström Holm från LfM i.

Sandra Isaksson

Årsberättelse LfM Gävleborg

Under året 2022 har lokalföreningen i Gävleborg gått in i ett något mer vilande läge då en av de drivande medlemmarna Frida tillfälligt flyttat till Uppsala.

- Under våren 2022 hann Ingrid anordna ett möte med miljöavdelningen för att diskutera vad som görs i regionen och hur personal kan engageras ytterligare.

- Ingrid har också deltagit i regionens miljöträff hösten 2022 med plan att få prata miljöfrågor på en arbetsplatsträff.

- På Ingrids arbetsplats röntgen har Ingrid försökt driva frågan att sluta med användningen av britspapper vilket är en pågående process. - Vidare har Ingrid i vanlig ordning föreläst för läkarstudenterna på Karolinska institutet om sjukvård och klimat/ hållbarhet vid fyra tillfällen.

-Frida har deltagit i kursledningen för ST-kursen Sjukdomsförebyggande arbete och har på kursen föreläst om Planetär hälsa och koppling mellan hälsosamma och hållbara levnadsvanor.

-Vi har genom flera mailkonversationer verkat för att Region Gävleborgs policy för hållbara konferenser och event ska följas gällande matservering och transporter vid Regionens internutbildningar för läkare. Det har varit svårarbetat. Enskilda kursansvariga har meddelat att de inte kan ställa krav på de företag Regionen har avtal med om kraven inte finns med vid upphandling. Inköp Gävleborg som gör upphandlingar hänvisar till Miljöavdelningen för att svara. Miljöavdelningen meddelar att policyn för hållbara konferenser och event från 2016 ska uppdateras. Det återstår att se om en uppdaterad policy kommer att efterföljas.

-Frida ordnade studiebesök för representanter från Miljöavdelningen på ÖNH-kliniken i Hudiksvall för att visa vilka material som används och inleda en dialog kring vilka flergångsalternativ som finns att tillgå där det används engångsmaterial idag.

-Vi gläder oss åt Region Gävleborgs beslut att fasa ut engångskläder på operation

Ingrid Mobacke

Årssammanfattning LfM Stockholm:

Liten aktiv grupp, ingen ny ordförande vald och nuvarande vill ej fortsätta - således blir LfM Stockholm vilande.

Däremot arbetas det på klinikerna med miljöfrågan!

Specifikt så vann Annika Lundgren Cronsioe årets eldsjäl inom Region Stockholm i fjol. Hon arbetar på Danderyds kvinnoklinik och har varit väldigt drivande med allt inom miljö där sedan flera år. Nu fokuserar hon på operation och att få till mer flergångsmaterial och minska på engångs där.

Arbetat vidare med regionen kring hur vi på kvinnokliniken på Danderyd kan förbättra gällande miljö, möten kring flergångs material samt kost är det som vi främst drivit.

Sissela Sylan

Årsberättelse för 2022 från LfM Uppsala:

Läkare för Miljön Uppsala har under 2022 haft flera möten via Teams. Under året har lokalföreningen bestått av fem aktiva medlemmar.

Efter tidigare kontakter med projektgruppen för nya patientköket på Akademiska sjukhuset skrev medlemmarna i LfM Uppsala en skrivelse till referensgruppen för kostfrågor och till sjukhusstyrelsen med förslag om övervägande växtbaserad kost till patienter och i personalmatsalen, och förslag på olika sätt att minska klimatavtrycket, transporter och förpackningsmaterial. Uppföljande kontakter har tagits och planeras.

Dietister på Akademiska sjukhuset har kontaktats med önskemål om fortsatt samarbete omkring kostfrågor, kostrekommendationer till patienter och möjligheter för ökad undervisning om kostfrågor på läkarprogrammet.

LfM Uppsala har också haft möten på Teams med miljösamordnare på Akademiska sjukhuset där vi diskuterat Akademiska sjukhusets miljömål avseende avfall, förbrukningsvaror, transporter, läkemedel och kemikalier. Fortsatta kontakter planeras.

Anne von Heideman

Övriga lokalföreningar har varit vilande under 2022.

Underskrift

4 mars 2023

Maria Wolodarski

Ingrid Mobacke

Anne von Heideman

Julia Cromvik

Carl Gustaf Elinder

Sven Blomqvist

Peter Nygren

Ida Persson Cofina

Johan Bergengren

Agnes Lundborg Agner

